

Ivanka Černelič – ob 70-letnici rojstva

Milena Hajnšek - Holz

IZVLEČEK: Letos praznuje Ivanka Černelič svojo sedemdesetletnico. V Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša je bila zaposlena 30 let in v tem času je opravljala redatorsko in uredniško delo pri Slovarju slovenskega knjižnega jezika, poleg tega pa je v delo uvajala mlajše sodelavce.

ABSTRACT: In this year Ivanka Černelič celebrates her 70th birthday. In 30 years at the Fran Ramovš Institute of the Slovenian language she worked as a compiler and editor of the Dictionary of Standard Slovenian, and also tutored younger colleagues.

Ivanka Kozlevčar, por. Černelič, se je rodila 14. decembra 1932 v Ljubljani. Izhaja iz trdne kmečke družine na Gorenjem Brezovem pri Višnji gori, kar je zaznamovalo njen odnos do dela in življenja ter vplivalo na njen značaj. Gimnazijo je obiskovala v Ljubljani in se po maturi 1951 vpisala na slavistiko univerze v Ljubljani, ki jo je končala leta 1957.

Po diplomi je kot profesorica slovenščine eno leto poučevala na osnovni šoli v Pivki in štiri leta na osnovni šoli na Brezovici pri Ljubljani.

Junija 1962 je bila izvoljena za asistentko v Inštitutu za slovenski jezik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. V Leksikološki sekciji Inštituta je delala od 1. septembra 1962 do upokojitve 30. marca 1992, najprej kot asistentka, od 1964 kot višja strokovna sodelavka in od 1979 kot strokovna svetnica. Februarja 1984 je bila imenovana za članico glavnega uredniškega odbora Slovarja slovenskega knjižnega jezika.

Ivanka Černelič je prišla v Leksikološko sekcijo, ko je bil sprejet koncept Slovarja slovenskega knjižnega jezika in so potekale pospešene priprave za njegovo izdelavo. Aktivno se je vključila v delo, tako pri zbiranju kot pri urejanju slovarskega gradiva. V letih 1964–68 je vodila pripravo gesel za SSKJ, ki so jo opravljali v glavnem zunanji sodelavci, predvsem študenti. Pri tej fazi dela je šlo za tehnično in vsebinsko ureditev listkovnega gradiva, tako npr. za štetje listkov v okviru gesla, podčrtavanje geselskih besed, besednovrstno določitev, homonimnost, označevanje oblikoslovnih posebnosti, stalnih in terminoloških zvez ter grobo pomensko delitev, upoštevajoč Slovenski pravopis 1962, Pleteršnikov slovar, slovar tujk.

Ivanka Černelič je ob pripravi Poskusnega snopiča (1964) opozorila na stil

razlag, ki ne sme biti definicijski, in na živost ponazarjalnega gradiva, sodelovala pa je tudi pri korekturah. V letu 1964 se je udeležila seminarjev za obdelavo in redakcijo gesel za Slovar slovenskega knjižnega jezika.

Redakcija gesel je bila glavno delo Ivanke Černelič. Opravljala je osnovno redakcijo, pregled že redigiranih gesel in usklajevalni pregled, in to pri vseh petih knjigah slovarja. S svojim natančnim in poglobljenim delom je prispevala k pomenski razčlenitvi gesel, besednovrstni opredelitvi in oblikovno-skladenjski predstavitvi slovenskega besedja, posredno pa tudi k poenotenju slovarskega sestavka in enovitosti celotnega slovarja.

Konkretno redaktorsko delo jo je usmerjalo v študij leksikologije in v razmišljanje o leksikološki in leksikografski problematiki. O tem pričajo njeni članki *O pomenskih kategorijah samostalnika v povedkovi rabi*, *O pridevniku v povedkovi rabi*, *Slovnično število in pomenska kategorija samostalnika*, *O funkciji glagolov z oslabljenim pomenom tipa biti*, *O glagolih premikanja zlasti glede na glagol iti in stavčne vzorce*, *Členek kot besedna vrsta v slovenskem knjižnem jeziku*, ki so izšli v Jeziku in slovstvu, Zborniku predavanj seminarja slovenskega jezika, literature in kulture ter v Jezikoslovnih zapiskih.

V letih 1965–72 je imel Inštitut za slovenski jezik redno strokovno izmenjavo z jezikovnima inštitutoma v Pragi in Bratislavi, kjer so izdelovali podobne slovarje knjižnega jezika. Ivanka Černelič se je ob srečanjih v Ljubljani aktivno vključevala v strokovne pogovore, nudila pa je tudi gostoljubje češkim in slovaškim kolegom.

Sodelovala je pri predstavitvah posameznih knjig slovarja na tiskovnih konferencah, v radijskih oddajah in v Lingvističnem krožku Filozofske fakultete. V Naših razgledih sta bila objavljena prispevka *O kvalifikatorskih pojasnilih in Vrste jezikovnih podatkov v SSKJ*.

S strokovnimi predavanji je nastopila na letnih zborovanjih Slavističnega društva Slovenije in na njegovih področnih posvetovanjih v Mariboru in Ljubljani. Udeležila se je mednarodnega simpozija Obdobja – Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura v Ljubljani 1988 s temo *Reševanje besednovrstnih vprašanj v Slovarju slovenskega knjižnega jezika*. Na 4. jugoslovanski konferenci o leksikografiji in leksikologiji v Zagrebu 1989 je imela referat *Glagoli in glagolske oblike z morfemom se in njih prikaz v slovarju*.

Posebno dejavna je bila Ivanka Černelič pri pripravi zborovanja o slovenski medicinski besedi v Ljubljani 1984. Sodelovala je s člankom *Medicinska terminologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika*. V soavtorstvu s Antonom Dolencem je pripravila poskusni snopič za *Medicinski terminološki slovar*, in sicer redakcijo črke A.

Posebej je treba poudariti mentorsko delo Ivanke Černelič, še zlasti ob sistematičnem uvajanju novih sodelavcev v redaktorsko delo v letih 1980 in 1981. Hkrati z uvajalnim delom so bili narejeni interni priročniki za redaktorje – zanje je napisala sestavke o redakciji samostalnika, pridevnika, glagola in prislova.

Poleg mentorstva v Leksikološki sekciji ob uvajanju in vodenju pripravljavcev listkovnega gradiva, uvajanju in svetovanju mlajšim redaktorjem, ne smemo pozabiti na njeno lektorsko delo v okviru Seminarja slovenskega jezika, literature

in kulture, kjer je navezala strokovne in prijateljske stike z zamejskimi Slovenci v Italiji in Avstriji.

Po dokončanju pete knjige Slovarja slovenskega knjižnega jezika je Ivanka Černelič nadaljevala slovarsko delo v skupini za pripravo enozvezkovnega slovarja sodobnega knjižnega jezika, in sicer pri pregledu tujih enozvezkovnih slovarjev (zlasti slovaškega), pri prevrednotenju nekaterih kvalifikatorjev v SSKJ ter pri pripravi predloga načel za enozvezkovni slovar.

Ivanka Černelič se je ukvarjala tudi z jezikovnim svetovanjem, med drugim je lektorirala *Rudarsko-metalurški zbornik*. Kot strokovna sodelavka uredništva *Enciklopedije Slovenije* je delala v letih 1993–97, tj. od 7. do 11. zvezka.

Vsa študijska in službena leta je hodila v domači kraj. Navezana je bila na domače in na delo na kmetiji, kot slovenistko in slovaropisko pa so ji vzbujale pozornost domače besede in književnost ustvarjalcev iz bližnjih krajev. V Grosupeljskem zborniku je objavila daljši članek *Ivan Zorec – Življenje in nazor* ter jubilejni članek *Slovenist Martin Jevnikar – Ob 75-letnici življenja*. K pesniški zbirki Mihaele Zajc - Jarc *Vrba nad tolmunom* je napisala spremno besedo.

Ivanka Černelič spada v prvo redaktorsko skupino Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Slovarskemu delu je ostala zvesta do dokončanja slovarja. Kar je zapisala v članku o Martinu Jevnikarju, velja tudi zanjo: »Tako delo [izdelava leksikona oz. slovarja] zahteva veliko asketskega garaštva, ki se mu zlepa ne prizna cena.«

Delo, ki ga je Ivanka Černelič opravila za Slovar slovenskega knjižnega jezika, za leksikologijo in leksikografijo, za promocijo slovenskega jezika in slovenske zavesti, je zelo dragoceno.

Ob življenjskem jubileju ji čestitamo in želimo vse dobro v krogu njenih najbližjih.